

## YÖNETİM

**Editör:**  
Prof. Dr. Erdoğan BOZ

**Etkinlik sayfası sorumlusu:**  
Arş. Gör. Dr. Fatih DOĞRU

**Tanıtım sayfası sorumlusu:**  
Arş. Gör. Duygu KAMACI  
GENCER

**Haber sorumlusu:**  
Okt. Dr. Ferdi BOZKURT

**Sayfa tasarımı:**  
Okt. Dr. Ezgi ASLAN

## İLETİŞİM

**Adres**  
Eskişehir Osmangazi  
Üniversitesi Fen Edebiyat  
Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı  
Bölümü 26480 Meşelik

**Telefon**  
0222 239 37 50 / 2350



<http://sozmer.ogu.edu.tr/>



[https://twitter.com/  
esogusozmer](https://twitter.com/esogusozmer)



[https://www.facebook.com/  
esogusozmer/](https://www.facebook.com/esogusozmer/)

**E-POSTA:**  
esogusozmer@gmail.com

## İÇİNDEKİLER

ETKİNLİKLER	2
TRT TÜRK LEHÇELERİ SÖZLÜĞÜ	3
KERNERMAN DICTIONARY NEWS	4
GLOBALEX	5
BAŞKURT TÜRKÇESİ SÖZLÜĞÜ ÜZERİNE	6-7
İKİ DİLLİ SÖZLÜKLER	8
TARİH BOYUNCA TÜRKÇE SÖZLÜKLER SERGİSİ	9

# SÖZ MER

## Merhaba,

SÖZMERBÜLTEN 2. yaşını doldurdu, sizlere çok teşekkür ederiz...

Benzer bir giriş ilk yılımızı doldurduğumuz zaman da yazmıştım. Bu sayı bize iki yılın artık geride kaldığını söylüyor. Son bir yılda 4 sayı çıkardık ve 8. sayıya ulaştık. Türkiye'nin ilk ve tek Sözlük Bülteni bir grup gönüllü arkadaşın fedakâr çalışmalarıyla devam ediyor. Nice sayılara...

Bu sayıyı daha çok haber niteliğinde hazırladık. Uluslararası toplantıları duyururken uluslararası bir dergi için makale isteğini ayrıntılı bir şekilde okuyucularımıza ulaştırmaya çalıştık.

Değerli okuyucularımıza yazı isteğimizi tekrar hatırlatıyoruz. Sözlük ile ilgili her türlü haber, eleştiri ve tanıtım yazılarınızı bekliyoruz.

**Saygılarımla**

**Prof. Dr. Erdoğan BOZ**

**Editör**

## 20. ULUSLARARASI SÖZLÜKBİLİMİ VE SÖYLEME DAYALI PROZODİ KONFERANSI

Farklı ülkelerden araştırmacıları ve akademisyenleri bir araya getirip yapılan çalışmaların, elde edilen bulguların ve görüşlerin paylaşılmasını hedefleyen disiplinlerarası bir platform olan 20. Uluslararası Sözlükbilimi ve Söyleme Dayalı Prozodi Konferansı (ICLDP - 20th International Conference on Lexicography and Discourse Prosody) 12-13 Nisan 2018 tarihlerinde İtalya'nın Venedik şehrinde gerçekleştirilecektir.

Katılım için belirtilen konu başlıklarının bazıları şu şekildedir:

Söyleme dayalı prozodiyi tanımlama, uygulamalı dilbilim, söyleme dayalı prozodi ve geçişlilik, ironi, özel alan derlemeleri, derlem metodolojisi, sözcükbilimi ve sözlükbilimi, söyleme dayalı prozodinin özel kullanımları

Ayrıntılı bilgiye [https://waset.org/conference/2018/04/venice/  
ICLDP/dates](https://waset.org/conference/2018/04/venice/ICLDP/dates) adresinden ulaşılabilir.

**Nilay GİRİŞEN**



## eLex 2017: ELECTRONIC LEXICOGRAPHY IN THE 21st CENTURY

İki yılda bir düzenlenen Elektronik Sözlükbilimi Konferansı'nın (eLex) beşincisi bu yıl 19-21 Eylül 2017 tarihleri arasında Hollanda'nın Leiden kentinde düzenlenecek. Davetli konuşmacılar arasında "The Dutch Language Institute: The Central Hub for Dutch Language Resources" ile Frieda Steurs, "Of Lookups, Trending Words, and Emoji: Meaning in the Internet Age" ile Jane Solomon, "Sign Language as a Challenge to Electronic Lexicography: The Corpus-based Dictionary of Polish Sign Language and Beyond" ile Pawel Rutkowski ve "Defining the Digital Dictionary: How to Build More Useful Online Lexical References" konuşması ile Ben Zimmer'ın yer alacağı konferansta 22'si poster olmak üzere toplamda 77 bildiri sunulacak, Sketch Engine; Lexicom ve K Dictionaries ise çeşitli seminerler gerçekleştirilecek.



Amacı gelişmiş teknoloji ve metotların sözlük yapmadaki rolünü tartışmak olan konferansta yer alan davetli konuşmacıların sunumları YouTube aracılığı ile <https://www.youtube.com/watch?v=4Ug5UeTOCOE> bağlantısından canlı olarak izlenebilecek ve izleyiciler konuşma sırasında konuşmacılara sorularını yöneltebilecekler.

Konferans hakkında detaylı bilgi almak için <https://elex.link/elex2017/> adresini ziyaret edebilirsiniz.

**Duygu KAMACI GENCER**

## JOURNAL OF ASIALEX İÇİN MAKALE ÇAĞRISI

*Journal of ASIALEX*'in 5. cildi *Sözlükbilim ve Deyimbilim (=Lexicography and Phraselogy)* başlıklı tematik bir yayın olarak Hai Xu ve Shigeru Yamada'nın eş editörlüğünde Haziran 2018'de yayımlanacaktır. Makale gönderim için son tarih 31 Ocak 2018'dir.

Söz konusu sayı için muhtemel konular:

◆ *Dilbilim araştırmaları: Deyimbilim, genişletilmiş anlam birimleri (extended units of meaning), formüsel dizi (formulaic sequence), sözcük öbeği, n-gram, biçimler (constrictions), kalıplar (patterns), ifadeler, deyimler, eşdizimler, birleşik fiiller, atasözleri, anlamsal ezgi (semantic prosody)*

◆ *Sözlük türleri: genel, özel; alıcı (receptive), üretken (productive); tek dilli, iki dilli; ana dil konuşurları için, yabancı dil öğrenenler için*

◆ *Hedef kullanıcılar: Öğrenciler, uzmanlar*

◆ *Sözlük biçimi: Basılı, dijital (çevrimiçi, çevrimdışı)*

◆ *Bakış açısı: Editörlerin, sözlük yazarlarının, derlemcilerin, çevirmenlerin, kullanıcıların*

◆ *Sözlüklerde deyimbilim araştırmaları*

◆ *Veri toplama, ifadelerin tanımlanması ve farklı türde sözlüklerde ele alınış biçimi*

◆ *Deyim(ler)in kullanımı ve sözlük kullanıcılarının ihtiyaçları*

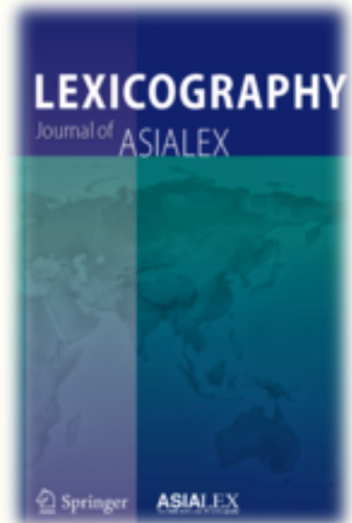
◆ *Alım / üretim için deyim*

◆ *Sözlük telifi / arayüz, sözlük kullanımı için etki / çıkarım*

◆ *Deyimbilimsel sözlüklerin tarihi*

◆ *Deyimin etimolojisi*

Makale göndermek ve daha fazla bilgi almak için <http://www.springer.com/journal/40607> adresini ziyaret edebilirsiniz.



**Dr. Serdar KARAOĞLU**

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), Türk dünyasını birbirinden haberdar etmek ve Türk dünyasının ortak kanalı olmak için TRT AVAZ kanalını 2009 yılında açmıştı. 2015 yılında ise "Türk Lehçeleri Sözlüğü" adında İnternet ortamında çevrim içi (<http://www.lehceler.com/>) ulaşılabilen bir çalışmaya daha imza attı.

Bu sözlük, Türkçenin lehçelerinden Türkçe (=Türkiye Türkçesi), Azerice (=Azerbaycan Türkçesi) ve Türkmenceyi (=Türkmen Türkçesi) içermektedir. Her lehçeden yaklaşık 6000-6500 civarında sözcük vardır. Açıklamalı bir sözlükten ziyade belirli sözlüklerin diğer lehçelerdeki karşılıkları verilmektedir. Sözlükte yer alan lehçelerin kendine özgü alfabeleri temel alınmış ayrıca sözcüklerin sesletimine de yer verilmiştir.

Bu sözlükte arama çubuğundan sözcük aratılabilmenin yanı sıra sitenin sağ üstte "Kelimeler" kısmına tıklanıldığı zaman -yukardaki



resimde görüldüğü üzere- lehçelerin olduğu bir sayfa açılarak buradan istenilen lehçenin söz varlığına da ulaşılmaktadır.

Türkçeye veya diğer bir lehçenin üzerine tıklanıldığında aşağıdaki resimdeki yer alan ortak bir alfabeden istenilen harfin söz varlığına erişiminiz kolaylaşmaktadır. Lakin kendi alfabemiz göz önünde bulundurulduğunda ç,i,ö,ü harfleri ile başlayan sözcüklere c,i,o,u harflerinin içerisinde ulaşmak mümkündür, ayrı olarak yer verilmemiştir. Diğer lehçeler için de bu durum söz konusudur. Ortak alfabe kısmının yeniden düzenlenmesi ve lehçelere özgü harflerin de eklenmesi sözlüğü daha kullanışlı hâle getirecektir.

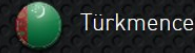
## Lehçeler



Türkçe



Azerice



Türkmence

Sözlükle ilgili bir diğer husus ise Türkmence kısmında bazı sözcüklerin yazımında hatalar vardır: *vehim* (wehim), *qutlag* (gutlag), *qaryşyk* (garyşyk), *quşak* (guşak) -parantez içinde doğru yazımlarına yer verilmiştir-. Bunu belirtmekteki sebep Türkmen alfabesinde /v/ ve /q/ harflerinin olmamasından dolayı kafa karışıklığını önlemek içindir.

Sözlüğün karşılıklar kılavuzu niteliğinde olması bazı sözcüklerin karşılıklarının farklı madde olarak verilmesine yol açmıştır. Örneğin, Türkiye Türkçesinde kısmında "ihtimal" sözcüğünü aratıldığında Azerbaycan Türkçesinde üç farklı "ehtimal", Türkmen Türkçesinde de aynı şekilde üç farklı "ähtimal"

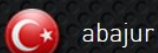
maddeleri sıralanmaktadır. Her üç maddenin de açıklaması hemen hemen aynıdır. "ehtimal" ve "ähtimal" şeklinde aratırsanız Türkiye Türkçesinde karşılık olarak tek bir "ihtimal"le karşılaşılacaktır.

Birtakım eksikler ve kusurlar olsa da bu yazıdaki asıl amacınız sözlüğü yermek değildir. Aksine bu sözlük, lehçelerdeki sözcüklerin "sesletim"ine yer vermesi açısından Türkçenin sözlükçülük açısından önemli bir açığı kapatmıştır. Temennimiz zamana diğer lehçelerin de sözlüğe eklenerek Türk dünyasının ortak bir sesletim sözlüğüne dönüşmesidir.

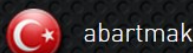
**Dr. Nazmi ALAN**

## Kelimeler - Türkçe

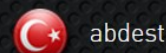
a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t u v w x y z



abajur



abartmak



abdest

Temmuz 1994'te ilk sayısı çıkan *Kernerman Dictionary News*, Temmuz 2017'de 25. sayısına ulaştı. İlan Kernerman'ın editörlüğünü ve yayımcılığını üstlendiği yayın, 25. sayısı için özel bir konu belirledi: "Sözlükbilim ve Bilgisayar Destekli Dilbilim". Bu özel sayıda, M. Rundell'in "Adam Kilgarriff Ödülü" adlı yazısı, M. Kalténböck ve I. Kernerman tarafından dil teknolojisi üzerine hazırlanmış bir projeyi konu alan "LDL4HELTA Tanıtımı" adlı yazı, J. Bosque-Gil, J. Gracia ve E. Montiel-Ponsoda'nın imzalarını taşıyan "OntoLex'te Sözlükbilim için Bir Modüle Doğru" adlı yazı, Paweł Rutkowski'nin "Lehçe İşaret Dili Derlemi ve Lehçe İşaret Dili Derlem Temelli Sözlüğü" projesini tanıttığı yazı, dikkat çeken çalışmalardan bazılarını oluşturuyor. Ayrıca, geçtiğimiz aylarda düzenlenen ASIALEX 2017 hakkındaki gelişmeler, Hai XU'nun kaleminden okuyuculara aktarılıyor.

Kernerman Dictionary News; çeşitli dillerde, farklı amaçlarla hazırladığı tek dilli, çift dilli ve çok dilli sözlüklerle dünya genelinde haklı bir ün elde etmiş *K Dictionaries* çatısı altında yayım yapıyor. Basılı ya da çevrim içi (<http://kdictionaries.com/kdn/kdn25.pdf>) olarak ulaşılabilen derginin yayın diliyse İngilizce. Her yıl temmuz aylarında yeni sayısını yayımlayan dergi, yalnızca 1995'te ocak ve temmuz aylarında olmak üzere iki sayı olarak çıkmış. Dergi, sözlükçülük ve sözlükbilim hakkındaki hemen her gelişmeyi sayfalarına taşıyarak benzerlerinden ayrılıyor. Merkezi İsrail'de bulunmasına ve yayın dili İngilizce olmasına rağmen sözlük alanında dünyanın dört bir yanındaki gelişmeler, farklı dillerde yeni çıkan sözlükler hakkındaki bilgiler derginin sayfalarına yansiyabiliyor. Geçen 23 yıllık sürede kaleme alınan belli başlı konu başlıkları; tek dilli, çift dilli ve çok dilli sözlükler, öğrenici sözlükleri, elektronik sözlükler, çevrimiçi sözlükler, sözlükçülük ve sözlükbilimle ilgili konferanslar, sempozyumlar ve toplantılardan gelişmeler, yeni yayın tanıtımları, dünyadan sözlükçülük ve sözlükbilim haberleri, vb.

Kernerman Dictionary News, editör İlan Kernerman dışında dünyadan pek çok yazarın yazılarına ev sahipliği yapmakta, bunlar arasında Michael Rundell, Robert Lew, Paul Bogaards gibi sözlükbilim araştırmacıları ve sözlük yayımcıları yer alıyor.

Kernerman Dictionary News'ten bahsederken editör İlan Kernerman'ı anmadan geçmek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Akademik geçmişi bulunmayan Kernerman'ın ilgi alanları arasında pedagojik, çok dilli ve tarihsel sözlükbilim ile dil teknolojisiyle sözlükbilimin birlikte çalışabilirliği gibi alanlar yer alıyor. *Kernerman Publishing*'te 1991'de çalışmaya başlayan Kernerman, bugün *K Dictionaries* CEO'su olarak kariyerini sürdürüyor. Ayrıca Kernerman, kuruluşundan bu yana içerisinde yer aldığı ASIALEX'in 2013-2015 yılları arasında başkan yardımcılığını, 2015-2017 arasında da başkanlığı yaptı.

**Göksel SERT**

***Kernerman***

**DICTIONARY News**



GLOBALEX'in ana fikri, küresel bağlamda sözlükbilim üzerine çalışma yapmak ve bölgesel, yerel veya diğer herhangi bir düzeyde kendi başlarına çalışan farklı kesimleri bir araya getirmektir.

GLOBALEX ile dil ve dil teknolojisiyle ilgilenen diğer kişilerle GLOBALEX üyeleri arasında bilgi paylaşımı ve işbirliğine olanak sağlayabilmek, sözlük kaynaklarının ve çözümlerinin oluşturulması, araştırılması, değiştirilmesi, yaygınlaştırılması, entegrasyonu ve kullanımına katkıda bulunabilmek ve dünya çapındaki akademi ve endüstrilerin birlikte çalışabilirliğini artırabilmek ümit edilmektedir.

# globaLex

## AUSTRALEX

## EURALEX

## ASIALEX

The Asian Association for Lexicography

GLOBALEX 2016 "İnsan Dili Teknolojisinde Sözlükbilimsel Kaynaklar" ana temasıyla 24 Mayıs 2016 tarihinde Slovenya'nın Portorož kasabasında (LREC (Language Resources and Evaluation Conference) ile birlikte) tam günlük atölye çalışması olarak gerçekleştirilmiştir. Ardından Haziran ayında GLOBALEX İnternet sitesi (<http://globalex.link/>) ve hazırlık kurulu faaliyete geçmiştir. Bu hazırlık kurulu beş kıtanın sözlükbilim derneklerinin (AFRILEX (The African Association for Lexicography), DSNA (The Dictionary Society of North America), Asialex (The Asian Association for Lexicography), AUSTRALEX (The Australasian Association for Lexicography), eLex (Electronic Lexicography in the 21st Century conferences) ve EURALEX (The European Association for Lexicography) temsilcilerinden meydana gelmektedir ve kurul ayda bir kez Skype programı üzerinden

toplantılar düzenlemiştir. Bu toplantılar sonucunda bir İnternet sitesi oluşturma, karşılıklı iletişim hâlinde olma ve derneklerin 2017 yılında birbirlerinin düzenlediği konferanslara katılımları gibi kararlar alınmıştır. Oluşturulan İnternet sitesiyle üyelerin ve diğer ilgili kişi veya kurumların yayınları için sitenin bir merkez işlevi görmesi amaçlanmıştır.

Bir sonraki aşama, LREC 2018'deki (<http://lrec2018.lrec-conf.org/en/>) ikinci GLOBALEX Atölyesi'ni Mizayaki, Japonya'da

gerçekleştirmek için bir öneri sunmaktır. Bu, Kernerman'ın (Kernerman Dictionary News, July 2017) ifadesiyle sözlükbilim ve sözcük ağının ana konusu olan Global WordNet Association (Evrensel Sözcük ağı Derneği) ile işbirliği içinde gerçekleştirilebilir ve konuyla ilgili ayrıntıların 2017 yılının dördüncü çeyreğinde açıklanacağı belirtilmektedir.



**Dr. Fatih DOĞRU**

Kuzeybatı Sibirya'da İrtiş nehri ile Ural nehri arasında yaşayan Türklere genel olarak Kıpçaklar denir. Yüzyıllardır bu coğrafyada çok farklı devletler içinde varlığını sürdürmüş olan Kıpçak, Kanglı, Ki-mek ve Kun gibi boylar üst kimlik olarak Kıpçak (Kuman) olarak adlandırılmıştır. Kıpçak Türkçesi, söz varlığı ve söz dizimi yönünden Doğu ve Batı Türkçelerinden farklılıklar taşımaktadır. Çoğunlukla 20. yüzyılın başında Kıpçak Türkçesinden müstakil hale gelmeye başlayan Kazak, Kırgız, Tatar ve Başkurt yazı dilleri oluşmuştur.

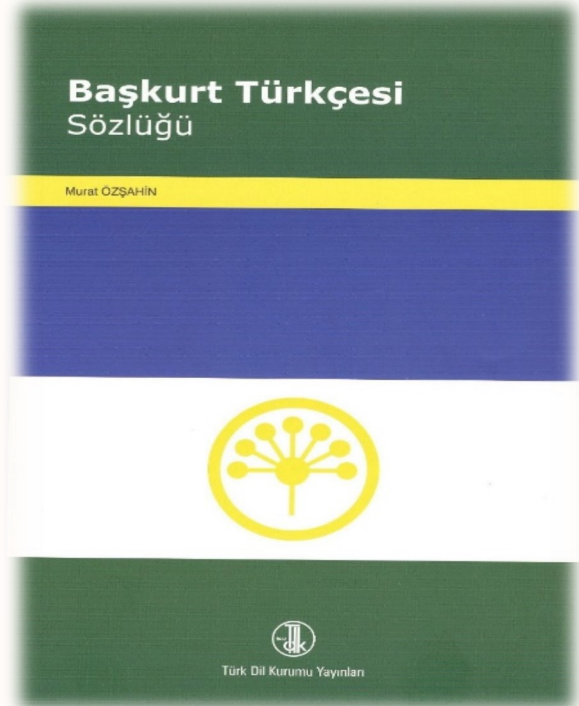
Başkurtlar, Kıpçaklara (Kuman) mensuptur. Başkurtça dil özellikleri bakımından dikkat çekicidir. Başkurtlar, günümüzde iki milyon civarında bir nüfusa sahiptir. 20. yüzyıldan itibaren Başkurt millî kimliğini bize tanıtan önemli şahsiyetler “Şeyhzade Babiç, Miftahettin Akmulla, M. Ömötbayev; daha sonra Zeynep Bişşiva, Remi Garipov, Mostay Kerim gibi pek çok şair, yazar ve düşünürün yanı sıra; Türk tarihi ve folklor çalışmalarına imzalarını atmış olan Zeki Velidi Togan, Abdulkadir İnan gibi âlimler” (Özşahin, 2017: 7) yetişmiştir. Sovyet Rusya döneminde siyasi şartlar gereği bu yazı dilleri ile ilgili araştırmalar azalmışsa da 20. yüzyılın sonlarına doğru Sovyetler Birliği'nin dağılması, bu coğrafya ile ilişkilerin artması neticesinde Türkologlar bu sahaya yönelmiş ve Kıpçak araştırmaları daha verimli hale gelmiştir.

Son dönemlerde Türkolojide Başkurt Türklerinin söz varlığı üzerine çalışmalar yapılmakta. Örneğin 2011 yılında redaktörlüğünü Hisamitdinova'nın yaptığı Başkurt Telenen Akademik Hüzlege I-II-III-IV-V-VI adlı bir çalışma yapılmıştır. Türkiyeden de AKÜ Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Murat Özşahin Türkoloji

için özellikle de Başkurt Türkçesinin öğreniminde ve Başkurt Türkçesi metinlerinin aktarılmasında büyük ihtiyacı giderecek olan Başkurt Türkçesi Sözlüğü adlı bir çalışma yapılmıştır. Çalışma, TDK tarafından 2017 Mart ayında yayımlanmıştır. Özşahin, çalışmasında Prof. Dr. Mustafa Öner'in Kazan-Tatar Türkçesi Sözlüğü adlı eseri ile aynı yöntemi kullanmıştır. Hem Öner'de hem Özşahin'de madde başları önce Türkiye Türkçesi ve koyu, sonra Kiril alfabesi ile (almas алмас) belirtilmiş. Yine eserde Öner'in kullandığı Tatar Türkçesi transkripsiyon alfabesi kullanılmış, ancak ilave olarak Tatarcada olmayıp Başkurtçada olan peltek ž ve š harfleri de kullanılmıştır.

Özşahin, sözlükteki örnek cümlelerin edinilmesinde daha önce görev yaptığı Başkurt Devlet Üniversitesinin yöneticileri ile Filoloji ve Gazetecilik Fakültesinden dostları olan Şarkiyat Bölümü Müdürü Gaynislam D. İbrahimov, Azamat G. Gallamov ve Ernest F. İşbirzin'den faydalanmıştır.

Özşahin'in sözlüğünün genel özellikleri şu şekildedir:



1. Sözlükte toplam 27.260 madde başı, binin üzerinde alt madde başı bulunmaktadır. Bir sözlüğü, tek kişinin hazırlaması kolay bir iş değildir, bu sebeple Özşahin'in yaptığı çalışmanın omurgasını da Başkurt Türkçesinin en hacimli sözlüğü olan Başkurt Telenen Hüzlege (Moskova, 1993) adlı iki ciltlik sözlük oluşturmuştur. Örnek cümleler için değişik kaynaklardan örnek metinler taranmış. Takmak (koşma), kobayır (kahramanlık destanı), beyit (mani), türkü (yır), ağıt (hamak), masal, destan gibi türlerin yanı sıra, klasik Başkurt edebiyatının son tem-silcileri olan Akmulla, Babiç, Ömötbayev ile M. Kerim, S. Kudaş, R. Garipov gibi modern Başkurt edebiyatının ünlü yazar ve şairlerinin eserlerinden de faydalanılmıştır.

2. Bu sözlük aynı zamanda tanıklı bir sözlüktür, çünkü sözlük 20. yüzyıl Başkurt halk edebiyatından ve Başkurt edebiyatından iki binin üzerinde örnek cümle verilerek hazırlanmıştır.

3. Madde başları Türkiye Türkçesine göre sıralanmıştır. Madde başları sırasıyla Türkçe ve koyu, Kiril (almas алмас, bötnök бөтнөк) şeklinde gösterilmiştir. Ancak Türkiye Türkçesinde karşılığı olmayan sesler için transkripsiyon işaretleri kullanılmıştır (erğezimbay). Bazı Rusça kökenli kelimeler-de görülen kalınlık ve incelik imleri ise ayrı bir işaretle belirtilmemiştir.

4. Sözlüğün bir başka dikkat çekici yönü de Başkurtça kimi bitki adlarının (erëm әpem Pelin çiçeği, erğezimbay әрғзимбай Hüsnyusuf çiçeği) Türkiye Türkçesi tabiat literatüründeki karşılıklarının tespit edilerek verilmiş olmasıdır.

5. Sözlükte Ernest F. İşbirzin'in derlediği Başkurtça 296 kuş adının (börköt бөркөт, kügersən кырапсен) Türkiye Türkçesindeki karşılıkları belirlenmiştir. Kuş isimlerinin Latince karşılıkları da "töm kügersənë: çobanaldatan (Lat. Caprimulgus europaeus)" sözlüğe alınmıştır.

6. Sözlükte alıntı kelimelerin kökeni kısaltma- şeklinde ve parantez içinde "enbiye әнбия (<Ar.) Peygamber" gösterilmiştir. Başkurt söz varlığındaki terimlik Rusça alın-tılar, sözlüğe dâhil edilmezken, terimlik alıntı dışında kalan Rusça alıntılar sözlüğe dâhil edilmiştir.

7. Genel olarak özel adlar sözlüğe alınmamıştır. Ancak, çalışma bir lehçe sözlüğü olduğu için, etnik adlandırmalar verilmiştir. Çalışma bir Başkurt Türkçesi Sözlüğü olması nedeniyle özel ad bilgisi içerisindeki Başkurt boy adları (Yurmatı, Kıpçak, Barın) ve diğer halk-ların Başkurtlara verdiği ad (İşte) yer almaktadır.

8. Bu sözlüğe, Başkurt sözlüklerinde yer almayan, ancak bazı sözcüklerin zamanla yüklenmiş olduğu yeni anlamları ile bazı sözlerin kullanımda olan, ancak sözlüklere girmemiş olan argo anlamları da sözlüğe alınmıştır. Örneğin betek sözcüğü ve höröş- fiilinin Başkurt sözlüklerinde olmayan, ancak yaşayan Başkurtçada bulunan argo anlamları sözlüğe alınmış. Ayrıca günümüz Başkurt dilinde canlı olarak yaşayan yeni sözler de madde başı olarak eklenmiştir. Örneğin "büfe" anlamına gelen ve yaşayan Başkurtçada mevcut olan, ancak sözlüklerde hiç geçmeyen tegemhane sözcüğü de madde başı olarak alınmıştır.

**Dr. Bilal UYSAL**

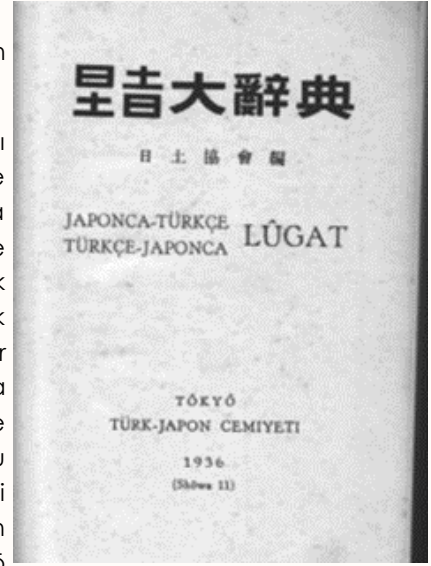
## İLK JAPONCA-TÜRKÇE TÜRKÇE-JAPONCA SÖZLÜK

(日土日大辞典、Japonca-Türkçe Türkçe-Japonca lügat日土協會 Japon Türk Cemiyeti, 東京Tokyo, Japan, 1936)

Meiji Dönemi'nden beri Osmanlı imparatorluğu ile ilişkilerini canlı tutan Japonya, 29 Ekim 1923 tarihinde resmen kurulan Türkiye Cumhuriyeti'ni 6 Ağustos 1924 tarihinde tanımıştır. 1925 yılının Mart ayında Japonya'nın Türkiye Büyükelçiliği İstanbul'da, Temmuz ayında ise Türkiye Cumhuriyeti Japonya Büyükelçiliği Tokyo'da açılmıştır. 1928 yılındaki Türk Yazı Devrimi'nden hemen sonra, 8 yıl gibi kısa bir sürede Tokyo'da Türk Japon Cemiyeti tarafından basılan Nichi-Do Do-Nichi Daijiten isimli bir sözlük basılmıştır. Bu sözlük, bilinen ilk Japonca-Türkçe Türkçe-Japonca sözlük olması bakımından Türkçe Japonca çalışmalarında önemli bir yere sahiptir. Eser, her ne kadar Tokyo Türk Japon Cemiyeti Çalışma Grubu adıyla basılmış olsa da zamanın Büyük Elçiliği'nde Osmanlı Tarihi araştırmacısı olarak görev yapan ve grup başkanı olan Naitō



Chishū'nun üstün çabaları sayesinde ortaya çıkmıştır. Bugün Türkçe öğrenmek isteyen Japonların, sıklıkla başvurduğu Takeuchi Kazuo (1987) tarafından hazırlanan sözlüğe de kaynaklık ettiği bilinmektedir. 1009 sayfalık eserin, Türkçe Japonca kısmı 467 sayfadır. 13.000 madde başı bulunan sözlükte, kelimelerin Japonca karşılıkları en basit şekilleriyle tanımlanmış olup örnek cümleler, deyim ve atasözlerine yer verilmemiştir. Sonraki yıllarda (yaklaşık yarım asır kadar sonra), Türkçe araştırmacılarının da yararlandığı bu sözlükte birçok yazım ve anlam hatası bulunmuş, kullanımdan düşen Osmanlıca sözcükler tespit edilip açıklanmış ve başka sözlükler başka araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Kendisinden sonraki Türkçe sözlüklerin yazılmasına öncülük eden, 50 yıllık temel başvuru sözlüğü olarak kullanılan bu eserin basımı artık yapılmamaktadır.



Dr. Zeynep GENCER

## ÇİN'DE YAYIMLANAN İLK TÜRKÇE SÖZLÜK\*

Çin tarihi boyunca Türkçe Sözlüklere hiç rastlanmamaktadır. 2008 yılında bu konuda önemli bir gelişme yaşandı. İlk kez Türkçe-Çince bir sözlük yayımlandı. Sözlük iki yazar öncülüğündeki bir ekip tarafından hazırlandı.

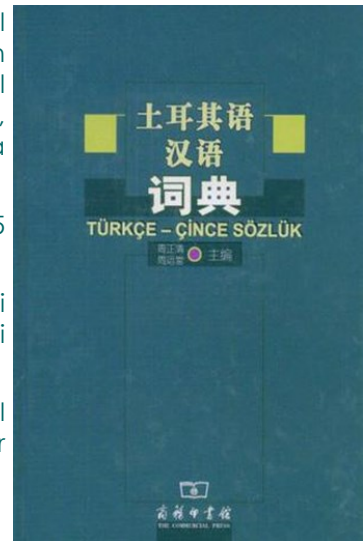
Türkçe-Çince Sözlük adıyla yayımlanan bu sözlük kapsamlı bir genel sözlüktür. Sözlükte toplam 50.000 sözcük ve buna ek olarak 25.000 yan sözcük bulunmaktadır. Sözlükte yer alan sözcükler; Türkçenin temel sözcükleri, günlük sözcükleri, sosyal bilimler ile fen bilimlerinin temel terimleri, önemli coğrafi adlar ve bazı kısaltma sözcüklerdir. Bunların yanı sıra sözlükte 27.000 tamlama ile 23.000 tanık cümle ve deyim bulunmaktadır.

Sözlük Türkçeden Çinceye yazılmış tek bölümlük bir sözlüktür ve 2075 sayfadan oluşmaktadır.

Sözlüğün yazarları bu sözlüğü hazırlarken yurt dışında yeni yayımlanmış olan kaynakları temel almışlardır. Bu kaynaklar farklı türlerdeki kitaplardır.

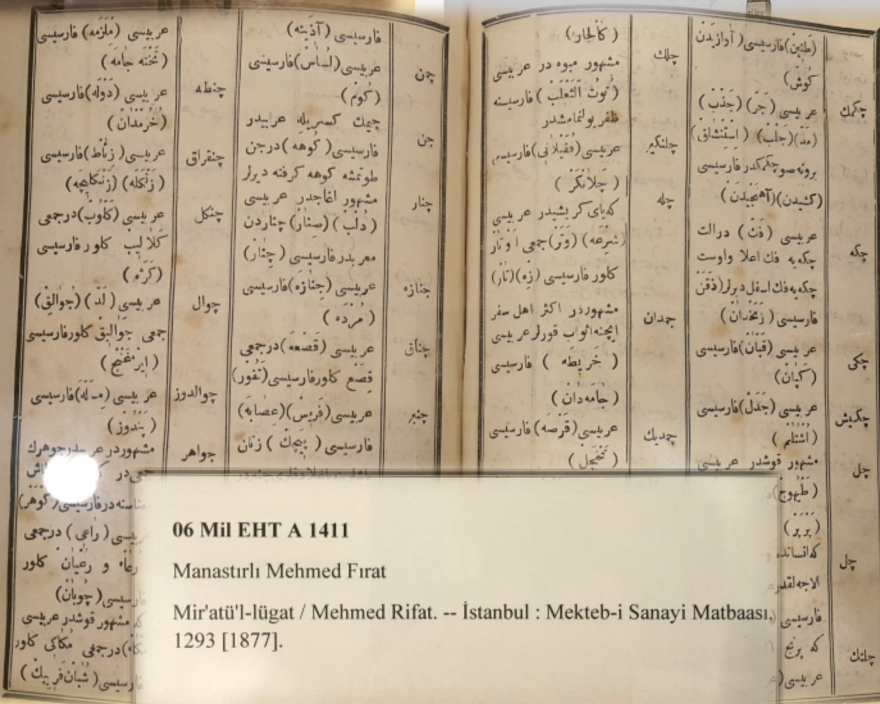
Sözlüğün sonunda sözlüğe ek olarak bir kaç sayfadan oluşan bazı dil bilgisi konularının (kip ve kişi ekleri vb.) örneklerle anlatıldığı bir bölüm yer almaktadır.

\*ZHOU, Z., ZHOU, Y. (2008). "Türkçe-Çince Sözlük", Pekin: The Commercial Press.



Li SHIQING





"Tarih Boyunca Türkçe Sözlükler Sergisi" Cumhurbaşkanlığı himayelerinde Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu (AYK) ile Türk Dil Kurumu öncülüğünde başlatılan 2017 Türk Dili Yılı etkinliklerinden biri olarak 25-30 Eylül 2017 tarihlerinde Millî Kütüphane Başkanlığı binasındaki sergi salonunda düzenlendi.

Sergide birçoğu TDK yayını olmak üzere yaklaşık 160 Türkçe sözlük ziyaretçilerle buluştu.

Serginin açılış konuşmalarını AYK Başkan Yardımcısı Zeki ERASLAN, TDK Başkanı Prof. Dr. Mustafa S. KAÇALIN ve Millî Kütüphane Başkanı Zülfi TOMAN yaptı.

**Kaynak: Türk Dil Kurumu**